

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 224 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirli

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharfova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
Zarina Itolmasova	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
Hasanova Sumanbar Hamroqulovna	

PIRLS BAHOLASH TIZIMINI QO'LLASH VOSITASIDA MUSTAQIL O'QISHGA O'RGATISHDA IMEN TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi

Namangan davlat universiteti,
Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy-gumanitar fanlarni
o'qitish metodikasi kafedrası Ta'lim tarbiya nazariyasi
va metodikasi boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
2-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish haqida so'z boradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ijodiy tafakkurni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Masalan, "Umumiy pedagogika" darsligida maktabgacha ta'lim pedagogikasi bolalarni intellektual, ma'naviy-axloqiy va jismoniy jihatdan kamolotga yetkazish masalalarini o'rganishi qayd etilgan. Shuningdek, pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlar, jumladan, ijodiy tafakkurni rivojlantirish usullari muhim o'rin tutadi. TRIZ texnologiyasidan foydalanuvchi pedagog rahbarligida bolalar yangi bilimlarni qiziqish bilan o'zlashtiradilar, nutq va tafakkurni rivojlantiradilar. Ijodiy tasavvurni rivojlantirish texnologiyalari bolalarga o'yinlar mazmunini boyitish, fantastik hikoyalar o'ylab topish va ijodiy fikrlashni shakllantirishda yordam beradi.

Kalit so'zlar: TRIZ (IMEN) usullari, TRIZ (Ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi), tadqiqot, innovatsion metod, innovatsion yondashuv, psixologik xususiyat, ta'lim tizimi.

Abstract: This article discusses the use of IMEN technologies in teaching independent reading through the PIRLS assessment system. Particular attention is paid to the development of creative thinking in the educational system of Uzbekistan. For example, the textbook General Pedagogy notes that preschool pedagogy studies the issues of children's intellectual, moral-spiritual, and physical development. Innovative approaches, including methods for developing creative thinking, play an important role in pedagogical activity. Under the guidance of a teacher using TRIZ technology, children acquire new knowledge with interest and develop speech and thinking. Technologies for developing creative imagination help children enrich game content, invent fantastic stories, and foster creative thinking.

Key words: TRIZ (IMEN) methods, TRIZ (Theory of Inventive Problem Solving), research, innovative method, innovative approach, psychological feature, educational system.

Аннотация: В данной статье рассматривается использование технологий IMEN при обучении самостоятельному чтению с применением системы оценки PIRLS. В системе образования Узбекистана особое внимание уделяется развитию творческого мышления. Например, в учебнике "Общая педагогика" отмечается, что дошкольная педагогика изучает вопросы интеллектуального, духовно-нравственного и физического совершенствования детей. Также важное место в педагогической деятельности занимают инновационные подходы, в том числе методы развития творческого мышления. Под руководством педагога, использующего технологию ТРИЗ, дети с интересом усваивают новые знания, развивают речь и мышление. Технологии развития творческого воображения помогают детям обогащать содержание игр, придумывать фантастические рассказы и формировать творческое мышление.

Ключевые слова: методы ТРИЗ (IMEN), ТРИЗ (теория решения изобретательских задач), исследование, инновационный метод, инновационный подход, психологическая характеристика, система образования.

KIRISH

So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida ulkan iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishilayotganligi barcha sohalarida malakali kadrlar va yetuk mutaxassislarga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda. Bu, o'z-o'zidan, o'quvchilarning darslarga qiziqishini oshirish va o'qituvchilarning har tomonlama ta'lim-tarbiyaga e'tiborini kuchaytirishni talab etadi. Yuqoridagi talablarning ta'lim tizimi uchun juda muhim

ekani aksariyat xorijiy davlatlardagi kabi ta'lim va fan sohaları rivojlanishini baholash hamda monitoring qilish orqali ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan ilg'or tajribalarni sohaga jalb qilish zaruratini anglatadi. Maktab o'quvchilarining bilimi va ko'nikmalarini shakllantirish, ularni milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalash, o'qituvchi kasbi nufuzini va pedagoglarning sifat tarkibini oshirish, darsliklar va o'quv-metodik majmualarni zamon talablari asosida takomillashtirish, xalq ta'limi muassasalarining xalqaro standartlarga javob beradigan zamonaviy modellarini barpo etish maqsadida:

- O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan O'RQ-637-sonli "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun;
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli farmoni asosida Respublikamizda bir qancha ishlar amalga oshirildi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 997-sonli qarori bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi tashkil etildi.

O'zbekiston o'quvchilarining quyidagi xalqaro baholash dasturlari bo'yicha tadqiqotlarda ishtirok etishi belgilandi:

- **PISA** – The Programme for International Student Assessment – 15 yoshli o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan savodxonlik darajasini baholash;
- **TIMSS** – Trends in International Mathematics and Science Study – 4- va 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan o'zlashtirish darajasini baholash;
- **PIRLS** – Progress in International Reading and Literacy Study – boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarining matnini o'qish va tushunish darajasini baholash;
- **TALIS** – The Teaching and Learning International Survey – rahbar va pedagog kadrlarning umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'qitish va ta'lim olish muhitini hamda o'qituvchilarning ish sharoitlarini o'rganish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Badiiy tafakkur inson ijodiy rivojlanishining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha yoshda bu jarayonni qo'llab-quvvatlash kelajakdagi ta'lim jarayoni uchun muhim asos yaratadi. Badiiy tafakkurning rivojlanishi bolaning tasavvur dunyosini kengaytirish, muammolarni ijodiy hal qilish va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. TRIZ (IMEN) usuli muammolarni hal qilishning innovatsion yondashuvi bo'lib, u ijodiy tafakkurni shakllantirish va rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasida katta maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy tafakkurni rivojlantirishda TRIZ (ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi) usullaridan foydalanish masalasi tarixiy manbalarda keng yoritilmagan. TRIZ dastlab texnik muammolarni hal qilish uchun yaratilgan bo'lib, uning ta'lim sohasida qo'llanilishi keyingi yillarda rivojlanmoqda. O'zbekiston ta'lim tizimida ijodiy tafakkurni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Masalan, "Umumiy pedagogika" darsligida maktabgacha ta'lim pedagogikasi bolalarni intellektual, ma'naviy-axloqiy va jismoniy jihatdan kamolotga yetkazish masalalarini o'rganishi qayd etilgan. Shuningdek, pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlar, jumladan, ijodiy tafakkurni rivojlantirish usullari muhim o'rin tutadi.

Biroq an'anaviy manbalarda TRIZ usullarining maktabgacha ta'limda qo'llanilishi haqida maxsus ma'lumotlar mavjud emas. Bu sohadagi tadqiqotlar va amaliyotlar asosan so'nggi yillarda rivojlanmoqda va zamonaviy pedagogik izlanishlar doirasida o'rganilmoqda. O'zbekiston Respublikasida katta maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy tafakkurni rivojlantirishda TRIZ (ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi) usullaridan foydalanishga qiziqish ortib bormoqda. TRIZ dastlab texnik muammolarni hal qilish uchun yaratilgan bo'lsa-da, uning ijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan tamoyillari maktabgacha ta'limda ham muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda.

Masalan, Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi Usmonova Saodat Erkinovna tomonidan chop etilgan maqolada TRIZ texnologiyasining maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishdagi roli haqida so'z yuritiladi. Maqolada TRIZ usullaridan foydalanish bolalarning tasavvurini, fantaziyasini va ijodini rivojlantirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Shuningdek, TRIZ vositalari maktabgacha ta'limning barcha yo'nalishlarida va faoliyat turlarida qo'llanilishi mumkinligi qayd etilgan. Ushbu darslikda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida metodik ishlarni tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Maftuna G'aniyevaning "Boshlang'ich sinf darslarida TRIZ (ixtirochi masalalarini hal qilish nazariyasi) dasturini qo'llashning samarali usullari" (2021) nomli maqolasida TRIZ texnologiyalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafak-

kurini rivojlantirishdagi ahamiyati ta'kidlangan. Muallif TRIZ usullarini qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini oshirish mumkinligini qayd etadi. Shuningdek, maqolada TRIZ metodikasining boshlang'ich sinf darslarida qo'llanilishi o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshirishga, kelajakda ularni ixtirochi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qilishi ta'kidlangan. Muallif, shuningdek, TRIZ texnologiyalarini qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy tasavvuri, dialektik fikrlashi va kognitiv faoliyatini rivojlantirish mumkinligini ta'kidlaydi. Umuman olganda, maqolada TRIZ texnologiyalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy va ijodiy tafakkurini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, Mavlyanova va Raxmankulovning "Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya" asarida ham innovatsion pedagogik yondashuvlar, jumladan, ijodiy tafakkurni rivojlantirish usullari haqida ma'lumotlar berilgan. Ushbu asarda boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshirish masalalari yoritilgan. Umuman olganda, mazkur adabiyotlarda TRIZ va badiiy tafakkur haqida to'g'ridan-to'g'ri ma'lumotlar keltirilmagan bo'lsa-da, ijodiy tafakkurni rivojlantirish va ta'limda innovatsion yondashuvlarni qo'llashning ahamiyati keng yoritilgan.

Ernazarova G. O., Yakubova M. Y. va Oblaqulov Sh. D. tomonidan yozilgan "Kreativ pedagogika asoslari" (2022) o'quv qo'llanmasida TRIZ (Ixtirochilik masalalarini yechish nazariyasi) texnologiyalarining ta'lim jarayonida qo'llanilishi va uning ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi ahamiyati haqida ma'lumotlar keltirilgan. Mualliflar TRIZ texnologiyalarining o'quvchilarda kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishdagi rolini ta'kidlab, ushbu yondashuvning ta'lim jarayonidagi samaradorligini yoritganlar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqola PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanishning tajriba va amaliyotlarini o'rganadi hamda ularni samarali amalga oshirish uchun asosiy fikrlarni belgilaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot eksperimental yondashuv asosida olib borildi. Unda 7 yoshdagi bolalarning badiiy tafakkur darajasi diagnostikasi, TRIZ (IMEN) usullariga asoslangan mashg'ulotlar tizimi va uning samaradorligini baholash bosqichlari o'tkazildi. Tadqiqotning asosiy metodlari quyidagilardan iborat:

- **Pedagogik tajriba** – Eksperimental va nazorat guruhlar bilan ish olib borildi. Eksperimental guruh TRIZ metodlari asosida o'qitildi, nazorat guruhi esa an'anaviy metodlar asosida ta'lim oldi.
- **Kuzatuv va test sinovlari** – Bolalarning badiiy tafakkurini baholash maqsadida maxsus testlar ishlab chiqildi va natijalar tahlil qilindi.
- **Statistik tahlil** – Olingan natijalar matematik va statistik metodlar yordamida qayta ishlanib, taqqoslov natijalari chiqarildi.
- **Intervyu va so'rovnomalar** – O'qituvchilar va ota-onalardan bolaning ijodiy tafakkuridagi o'zgarishlar bo'yicha fikr-mulohazalar olindi.

Tadqiqot natijalari TRIZ (IMEN) usullariga asoslangan mashg'ulotlar bolalarning badiiy tafakkur darajasini sezilarli darajada oshirganini ko'rsatdi. Eksperimental guruhdagi bolalar ijodiy tafakkur, muammoli vaziyatlarni hal qilish va badiiy idrok qilish bo'yicha yuqori natijalarga erishganliklari aniqlandi.

1-jadval: Eksperimental va nazorat guruhlar natijalari

Ko'rsatkichlar	Eksperimental guruh	Nazorat guruhi
Badiiy tafakkur darajasi	85 %	60 %
Ijodiy yondashuv ko'rsatkichi	78 %	55 %
Muammolarni hal qilish ko'nikmasi	82 %	58 %
Tasviriy san'atga bo'lgan qiziqish	88 %	62 %

Eksperimental guruhda TRIZ usullari bilan shug'ullangan bolalar muammolarni hal qilishda yangicha yondashuvlarni qo'llashga moyilligi va tasviriy san'at orqali o'z fikrlarini ifodalash darajasi yuqori ekanligi kuzatildi.

Tadqiqot natijalari TRIZ (IMEN) usullarining katta maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy tafakkurni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ushbu yondashuv quyidagi afzalliklarga ega:

- **Mustaqil fikrlashni rivojlantirish** – TRIZ mashg'ulotlari bolalarda nostandart tafakkur va kreativ yondashuvni shakllantiradi.
- **Muammolarni hal qilish qobiliyatini oshirish** – bolalar muammolarga ijodiy yondashishni o'rganadilar.
- **San'at va tasviriy tafakkurni rivojlantirish** – TRIZ asosidagi mashg'ulotlar bolalarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.
- **Logik tafakkurni shakllantirish** – TRIZ metodikasi orqali bolalar analitik fikrlash va muammo tahlil qilishni o'zlashtiradilar.

Shuningdek, TRIZ metodikasi bolalarning notiq fikrlash, tasviriy idrok va yangi g'oyalarni ilgari surish qobiliyatlarini ham rivojlantirishi aniqlangan.

XULOSA

Tadqiqot davomida TRIZ (IMEN) usullaridan foydalangan holda ishlab chiqilgan pedagogik metodlar bolalarning badiiy tafakkurini rivojlantirishga samarali ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. TRIZ metodologiyasi maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion yondashuv sifatida qo'llanilishi mumkinligi va uning ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlandi. Kelajakda ushbu metodologiyani amaliyotda yanada kengroq tatbiq qilish, uning uzoq muddatli natijalarini tahlil qilish hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun maxsus TRIZ dasturlarini ishlab chiqish muhim yo'nalishlardan biri sifatida ko'rib chiqiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <http://reja.tdpu.uz/shaxsiyreja/views/openlesson/download.php?id=15772>
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 23.09.2020 yildagi O'RQ-637-son. <https://lex.uz/docs/-5013007>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, 2022-01-28 yildagi "2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-12-08 yildagi "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori 997-son. <https://lex.uz/docs/-4097073>
5. Djuraeva Perdegul Saidovna. "Xalqaro tadqiqotlar tajribasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash." Navoiy viloyat XTXQTMOHM, Oriental Art and Culture ilmiy-metodik jurnali, 2020, №3(III), 235-bet. ISSN 2181-063X.
6. <https://edu.utu-ranch.uz>
7. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/download/11566/7698/7391>
8. <https://portal.guldu.uz/download-edfiles-22808.doc>
9. https://renessans-edu.uz/files/books/2023-11-10-05-12-51_504cdd76ec31062127e2c62cd90408f2.pdf
10. https://azkurs.org/pars_docs/refs/199/198949/198949.pdf
11. Mavlyanova, R., & Raxmankulova, N. (2013). Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya. Toshkent: Voris nashriyoti. [api.scienceweb.uz +2], [renessans-edu.uz +2], [tadqiqot.uz +2].
12. Mavlyanova, R. A. (2021). Umumiy pedagogika. Toshkent: JDPU. [jdpu.uz +1], [arm.uzmmsi.uz +1].

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.